

Seksuele bijwerkingen van geneesmiddelen bij de man

	Verminderd Verlangen	Erectie- stoornis	Geremde Ejaculatie
Antihypertensiva			
Chloortalidon	+	+	
Hydrochloorthiazide	+	+	
Spironolacton	+	+	
Propranolol, sotalol, pindolol		+	
Labetolol			+
Amlodipine		+	
Irbesartan		+	
<i>ACE-remmers en selectieve bètablokkers hebben relatief minder seksuele bijwerkingen</i>			
Antidepressiva			
Amitriptyline, imipramine	+	+	
Fluoxetine, paroxetine, citalopram	+	+	+
Duloxetine, sertraline, venlafaxine	+		+
Clomipramine, fluvoxamine			+
<i>mirtazapine, bupropion en moclobemide hebben relatief minder seksuele bijwerkingen</i>			
Anti-epileptica			
Gabapentine	+	+	+
Carbamazepine, fenytoïne	+	+	+
Topiramaat	+	+	
Antipsychotica			
Thioridazine, pimozide, haloperidol, perfenazine	+	+	+
Clozapine, risperidon, olanzapine		+	+
Lithium	+	+	
<i>de atypische antipsychotica hebben relatief minder seksuele bijwerkingen</i>			
Benzodiazepines			
Diazepam, oxazepam	+		+
Nitrazepam, temazepam	+		+
Cholesterolverlagers			
Atorvastatine, simvastatine	+	+	
Gemfibrozil	+	+	
Digoxine			
Digoxine	+	+	
Hormonen			
Ethinylestradiol	+		
Cyproteron	+	+	+
Gonadoreline, gosereline	+	+	
Maagzuurremmers			
Cimetidine, ranitidine, famotidine	+	+	
Prostaatmiddelen			
Finasteride, dutasteride	+	+	+
Terazosine, alfuzosine, doxazosine		+	
Tamsulosine			+
Anti-retrovirale middelen			
Proteaseremmers bij HIV	+	+	+
	Verminderd verlangen	Erectie- stoornis	Geremde ejaculatie

Toelichting

Alle geneesmiddelen hebben bijwerkingen en sommige ook op het seksueel functioneren of beleven. Het is soms moeilijk vast te stellen wat nu de echte oorzaak is: de ziekte waarvoor de medicatie wordt gebruikt, het geneesmiddel zelf of de patiënt die op zijn/haar eigen manier op de ziekte en het geneesmiddel reageert. De invloed van het geneesmiddel is het meest waarschijnlijk :

- als de bijwerking vrij snel na start van de therapie is opgetreden én

- als de seksuele stoornis vóór de therapie niet aanwezig was ;
- als het probleem stopt na staken van het geneesmiddel én
- als het probleem weer begint na starten van het geneesmiddel

Er is veel minder onderzoek gedaan naar seksuele bijwerkingen van geneesmiddelen bij vrouwen. Theoretisch zouden de meeste bijwerkingen evenzeer van toepassing kunnen zijn bij vrouwen in de verschillende fases van haar responscyclus.

Bronnen

- College voor Zorgverzekeringen. Farmacotherapeutisch Kompas. [<http://www.fk.cvz.nl>, opgehaald 21 maart 2009]
- Knegtering H , Bruggeman R, Castelein S, Wiersma D. Antipsychotica en seksueel functioneren bij mensen met psychosen. Tijdschrift voor psychiatrie 2007;49: 733-742
- Ko DT, Hebert PR, Coffey CS, Sedrakyan A, Curtis JP, Krumholz HM. Beta-blocker therapy and symptoms of depression, fatigue, and sexual dysfunction. JAMA 2002;288:351-7.
- Lareb. Nederlands Bijwerkingen Centrum. [<http://www.lareb.nl>, opgehaald 21 maart 2009]
- Meinhardt W, Ottervanger JP, Lycklama à Nijeholt AAB, Zwartendijk J. Erectiestoornissen en priapisme door geneesmiddelen. Ned Tijdschr Geneeskd 1995;139:1871-3.
- Schrooten W et al. Sexual dysfunction associated with protease inhibitor containing highly active antiretroviral treatment. AIDS. 2001;15:1019-23.
- Segraves RT, Balon R. Sexual pharmacology: fast facts. New York: Norton&Company, 2003
- Shiri R, Koskimaki J, Hakkinen J, Auvinen A, Tammela TL, Hakama M. Cardiovascular drug use and the incidence of erectile dysfunction. Int J Impot Res 2007;19:208-12.
- Stimmel GL, Gutierrez MA. Pharmacologic Treatment Strategies for Sexual Dysfunction in Patients with Epilepsy and Depression. CNS Spectr. 2006;11:31-37
- Waldinger MD. Seksuele bijwerkingen van antidepressiva. Ned Tijdschr Geneeskd 1999;143:1853-7

© maart 2009 Peter Leusink